

NACIONALNI PONOS I OTVORENOST PREMA EUROPSKIM INTEGRACIJAMA

Vesna LAMZA POSAVEC, Ivana FERİĆ, Stanko RIHTAR
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

UDK: 316.613.4(=163.42):061.1(4-67 EU)
Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 9. 9. 2005.

U radu je provjerena pretpostavka da je veća ili manja otvorenost javnosti prema pridruživanju Hrvatske Europskoj uniji, među ostalim, povezana sa stupnjem nacionalnoga ponosa. Podaci su prikupljeni u sklopu istraživanja javnoga mnijenja u prosincu 2002. godine. Otvorenost prema europskim integracijama utvrđena je kao stupanj poželjnosti ulaska Hrvatske u važna europska udruženja i institucije. Identifikacija stupnja nacionalnoga ponosa temeljila se pak na primjeni dviju ljestvica, od kojih se prvom mjeri "opći nacionalni ponos", kao izraz općih nacionalnih vrijednosti, dok se drugom utvrđuje vrednovanje specifičnih dostignuća zemlje na kulturno-povijesnom i ekonomsko-političkom planu. Iako je, uzevši u cjelini, u razdoblju provedbe istraživanja velika većina anketiranih građana iskazala visoku podršku pridruživanju Europskoj uniji te istodobno, na obje ljestvice, i razmjerno visok stupanj nacionalnoga ponosa, na razini općih nacionalnih vrijednosti, osobe visokoga stupnja nacionalne identifikacije nešto su manje sklone uključivanju nego osobe slabije izraženoga "općeg nacionalnog ponosa", dok je povoljnije vrednovanje zemlje u specifičnim društvenim dostignućima povezano s većom otvorenošću prema pridruživanju Europskoj uniji. No kako način vrednovanja društvenoga stanja u većoj mjeri objašnjava razlike u otvorenosti spram eurointegracijskih procesa nego što ih objašnjavaju razlike u općim nacionalnim vrijednostima, čini se da bi rezultat konačnog opredjeljenja građana o ulasku u Europsku uniju mogao mnogo više ovisiti o javnom vrednovanju aktualne društvene situacije nego o tome koliko se tko načelno poistovjećuje s hrvatskom nacijom.

Ključne riječi: nacionalni ponos, europske integracije, istraživanje javnoga mnijenja

Vesna Lamza Posavec, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar,
Marulićev trg 19/1, p. p. 277, 10001 Zagreb, Hrvatska.
E-mail: Vesna.Lamza@pilar.hr

TEORIJSKO UPORIŠTE ISTRAŽIVANJA

Budući da su europske integracije globalni proces od izvanredne važnosti ne samo za Europu u cjelini nego i za pojedine europske i neeuropske zemlje, razumljivo je da taj proces pobuđuje veliko zanimanje znanstvenika za predviđanje njegova tijeka, kao i za odgovarajuće znanstveno objašnjenje o predjeljivanja javnosti "za" i "protiv" sudjelovanja u takvim procesima. Iako se tom pitanju može prići s različitih disciplinarnih i tematskih pozicija, u pokušajima znanstvenog objašnjenja odnosa građana pojedinih europskih zemalja spram mogućnosti uključivanja u europske integracije uglavnom prevladavaju dva osnovna pristupa. Prvi se pretežno temelji na klasičnoj teoriji racionalnog izbora (Downs, 1957.), odnosno procjeni gospodarskih i ostalih društvenih troškova i dobiti koja bi mogla proizići iz pridruživanja pojedine zemlje Europskoj uniji. Pojednostavnjeno govoreći, što su u nacionalnoj percepciji procijenjene dobiti u odnosu na procijenjene troškove veće, to je veća i nacionalna podrška europskim integracijama, i obratno. Drugi, sociopsihološki pristup, o predjeljenje "za" i "protiv" europskih integracija dovodi u vezu s nacionalnim identitetom, ponajprije u smislu stupnja identifikacije građana s vlastitom državom i nacijom. U skladu s takvim pristupom, intenzivnija nacionalna identifikacija smanjuje otvorenost građana prema međunarodnim integracijskim procesima, dok je manje intenzivna identifikacija povećava (Carey, 2002.; Christin i Trechsel, 2002.).

Osnovna koncepcija ovog istraživanja smještena je u drugi od spomenutih teorijskih okvira. Pri tome se pokušala provjeriti pretpostavka da je veća ili manja otvorenost hrvatske javnosti prema pridruživanju naše zemlje Europskoj uniji, među ostalim, povezana sa stupnjem nacionalnoga ponosa kao jedne od komponenti nacionalnog identiteta, na koji se u osnovi svodi spomenuto sociopsihološko objašnjenje javnoga vrednovanja europskih integracijskih procesa.

Radi veće pojmovne jasnoće, valja reći da je nacionalni identitet, kao superordinirani pojam nacionalnom ponosu, u sociopsihološkom smislu definiran kao simboličko-kognitivna i emocionalna vezanost građana za vlastitu zemlju, odnosno kao svijest o pripadnosti određenoj nacionalnoj skupini, koja uključuje i postojanje zajedničkih, konsensualno prihvaćenih vjerovanja i vrijednosti. Prema mišljenju nekih autora (npr. Rose, 1984.), nacionalni je ponos jedna od takvih temeljnih društvenih vrijednosti koja ujedinjuje građane određene zemlje i karakterizira neku društvenu zajednicu u cjelini.

METODA

U sklopu ovog istraživanja, otvorenost prema europskim integracijama utvrđena je na ljestvici Likertova tipa kao stupanj poželjnosti ulaska Hrvatske u važna europska udruženja i in-

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

stitucije. Izrazitost nacionalnoga ponosa utvrđena je pak primjenom dviju ljestvica Hallera i Yuchtman-Yaara (1992.), preuzetih iz istraživanja provedenog 1995. godine u okviru *International Social Survey Programa* u ukupno 23 zemlje (Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung, 1998.). Prvom se ljestvicom mjeri tzv. opći nacionalni ponos, odnosno opće nacionalne vrijednosti povezane s patriotizmom, odanošću naciji i nacionalnom superiornošću; drugom se utvrđuje nacionalni ponos u specifičnim dostignućima ili, jasnije, njome se vrednuju specifične značajke ili dostignuća zemlje na političko-ekonomskom planu (politički sustav i institucije, gospodarstvo, društveno uređenje, sustav socijalne skrbi, međunarodni prestiž zemlje) te na šire shvaćenom kulturno-povijesnom planu (povijesna baština, znanstveno-tehnološka i umjetnička dostignuća, oružane snage, dostignuća u sportu). Rezultati na ljestvici općega nacionalnog ponosa odraz su razmjerno trajnoga vrijednosnog sustava pojedinca, dok su rezultati na drugoj ljestvici, osobito u dijelu koji se odnosi na političko-ekonomska dostignuća, u velikoj mjeri situacijski determinirani, pa stoga u mnogo većoj mjeri podložni mogućim oscilacijama i promjenama.

Analitički su podaci prikupljeni u sklopu opsežnog istraživanja javnoga mnijenja provedenog u prosincu 2002. godine na reprezentativnom, probabilistički izabranom uzorku punoljetnoga stanovništva Hrvatske s više od 3500 ispitanika (Lamza Posavec i sur., 2003.). U obradbi rezultata primijenjeni su postupci frekvencijsko-proporcijske analize te analize varijance i diskriminativne analize.

REZULTATI

Otvorenost prema europskim integracijama

Rezultati istraživanja ponajprije pokazuju da je u trenutku provođenja istraživanja (potkraj 2002. godine) čak 80 posto stanovnika Hrvatske mogućnost integracije naše zemlje u europske institucije i procese smatralo više ili manje poželjnom. Podrobniji podaci o tome prikazani su u Tablici 1.

⇒ TABLICA 1
Otvorenost prema europskim integracijama

Koliko smatrate poželjnim ili nepoželjnim ulazak Hrvatske u važna europska udruženja i institucije?	%
Vrlo poželjnim	39,4
Uglavnom poželjnim	41,2
Uglavnom nepoželjnim	6,7
Sasvim nepoželjnim	2,3
Ne znam	10,4

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

Valja naglasiti da su 2002. godine do vrlo sličnih podataka dolazile i druge istraživačke institucije. Podrška hrvatske javnosti europskim integracijskim procesima, kakva je zabilježena u tom razdoblju, više se ili manje održala i 2003. godine, a onda se 2004. postupno smanjivala te se, uz manja kolebanja, sredinom te godine spustila na približno 50 posto (Puls, 2004.). Na smanjenu podršku za priključenje Europskoj uniji vjerojatno su utjecali razni situacijski čimbenici, koje u ovoj prilici ne možemo pobliže analizirati, a koji su u trenutku provođenja ovoga istraživanja zacijelo mnogo manje utjecali na odgovarajuće stavove građana nego što je to bilo u 2004. godini. S analitičkoga stajališta ta se okolnost čini poželjnom jer su stavovi građana, zabilježeni ovim istraživanjem, u manjem dijelu kontaminirani akcidentalnim čimbenicima relevantnoga društvenog konteksta, a u većem dijelu upućuju na načelni odnos spram međunarodnih integracijskih procesa.

Struktura nacionalnoga ponosa

U svezi s rezultatima mjerenja nacionalnoga ponosa valja ponajprije naglasiti da je ovim istraživanjem, provedenim potkraj 2002. godine, kao i onime koje je istom metodologijom provedeno potkraj 1998. (Lamza Posavec i sur., 1998.), utvrđeno da u usporedbi s podacima iz dvadesetak europskih država (Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung, 1998.), među kojima je i većina tzv. tranzicijskih zemalja, Hrvatska pripada među one s relativno naglašenim nacionalnim ponosom, odnosno relativno snažnom nacionalnom identifikacijom stanovništva (Ferić, 2000.; Ferić i Burušić, 2003.).

Što se strukturiranosti pojedinih dimenzija nacionalnoga ponosa tiče, rezultati u Tablici 2 pokazuju da se opći nacionalni ponos hrvatskih građana, utvrđen ovim istraživanjem, u najvećem dijelu temelji na osjećajima patriotizma (P) i odanosti vlastitoj naciji (O1, O2), a uočljivo manje na osjećaju nacionalne superiornosti, odnosno nacionalizma (NS1, NS2). Na dimenziji vrednovanja specifičnih društvenih dostignuća rezultati pak otkrivaju da je nacionalni ponos hrvatskih građana značajnije povezan s percepcijom nacionalne snage i ugleda zemlje (NSU) nego s percepcijom njezine uspješnosti na političko-gospodarskom planu (PE). Kao što to zaključujemo iz podataka u Tablici 3, prema ovom su kriteriju glavni konstitutivni elementi našega nacionalnog ponosa značajni sportski uspjesi¹ i nacionalna povijest, a potom i oružane snage i umjetnička dostignuća. Druga, ekonomsko-politička dimenzija nacionalnoga ponosa, nije u Hrvatskoj jače izražena i, budući da je u osnovi situacijski determinirana, zasigurno je odraz aktualnih gospodarskih, socijalnih i političkih problema zemlje.

Razumije se da rezultati istraživanja o strukturi nacionalnoga ponosa na razini vrednovanja pojedinih društvenih

📊 TABLICA 2
Opći nacionalni
ponos

📊 TABLICA 3
Vrednovanje
društvenih dostignuća

dostignuća ne upućuju na objektivnu sliku društvenoga stanja, nego na njegovu javnu percepciju, koja je u velikoj mjeri determinirana informiranošću građana o pojedinim aspektima društvenoga života i značenjem koje pridaju različitim područjima društvenog djelovanja. Ipak, bez obzira na moguću objektivnu neutemeljenost, ovi su podaci svakako važan pokazatelj odnosa građana prema vlastitoj zemlji, pa stoga, u trenutku provođenja istraživanja, i pokazatelj bitnih odrednica hrvatskoga nacionalnog identiteta.

Koliko se slažete s pojedinom od ovih tvrdnji:	Potpuno ili uglavnom se slažem (%)
Radije bih bio državljanin Hrvatske nego ijedne druge zemlje na svijetu (P)	72,9
Ljudi bi trebali podržavati svoju zemlju čak i kada griješi (O1)	54,4
Danas postoje neke stvari zbog kojih se stidim Hrvatske (O2)	30,9 (50% se ne slaže)
Općenito govoreći, Hrvatska je bolja zemlja od većine drugih zemalja (NS1)	38,5
Svijet bi bio bolji kad bi ljudi iz drugih zemalja bili sličniji Hrvatima (NS2)	26,0

N = 3508

Koliko ste ponosni na Hrvatsku s obzirom na:	Vrlo ili donekle ponosan (%)
dostignuća u sportu (NSU)	84,1
njezinu povijest (NSU)	74,7
oružane snage (NSU)	60,2
umjetnička dostignuća (NSU)	59,9
način provođenja demokracije (PE)	47,1
znanstvena i tehnološka dostignuća (NSU)	39,9
korektnost (jednak odnos) prema svim društvenim skupinama (PE)	37,7
politički utjecaj u svijetu (PE)	36,6
gospodarska dostignuća (PE)	20,1
sustav socijalne skrbi (PE)	18,1

N = 3508

Otvorenost prema europskim integracijama i nacionalni ponos

Iako je, dakle, u sklopu ovoga istraživanja velika većina građana iskazala visoku podršku pridruživanju Europskoj uniji te istodobno, na obje primijenjene ljestvice, i razmjerno visok stupanj nacionalnoga ponosa, rezultati provedenih statističkih analiza pokazuju da se skupine građana s različitim odnosom spram europskih integracija međusobno razlikuju prema stupnju identifikiranosti s vlastitom nacijom. Tako se već na temelju rezultata deskriptivne analize može zaključiti da, na razini općih vrijednosti, osobe koje pokazuju manju sklonost Europskoj uniji izražavaju nešto viši stupanj nacionalne identifikacije, dok su one otvorenije spram integracijskih procesa sklonije izraziti nešto niži stupanj općega nacionalnog ponosa, odnosno manje patriotizma i odanosti vlastitoj naciji

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

U TABLICA 4
Otvorenost prema
europskim integraci-
jama i izrazitost nac-
ionalnoga ponosa
(prosječni bodovi na
obje ljestvice u
cijelosti)

UU TABLICA 5
Otvorenost prema
europskim integra-
cijama i opći nacio-
nalni ponos (prosječni
bodovi na pojedinim
ljestvicama:
raspon 1-5)

(Tablice 4 i 5). Za razliku od toga, veća otvorenost prema pridruživanju Europskoj uniji povezana je s povoljnijim vrednovanjem zemlje u specifičnim društvenim dostignućima, poglavito onima na političko-ekonomskom planu, pa tako pojedinci skloniji europskim integracijama uočavaju više društvenih dostignuća nego oni koji su manje otvoreni spram takve mogućnosti (Tablice 4 i 6). Oni pak ispitanici koji iskazuju neutralan odnos prema mogućnostima integriranja u europske institucije izražavaju najviše kritičkih stavova spram društvenih dostignuća zemlje, zbog čega vjerojatno najmanje vjeruju i u ovo od mogućih hrvatskih dostignuća.

Iako interpretirane razlike nisu dramatične, one su statistički značajne te stoga sugeriraju da je, u dijelu hrvatske javnosti, mogućnost priključivanja Europskoj uniji u određenoj koliziji s osjećajem patriotizma i odanosti vlastitoj naciji i može se doživjeti kao svojevrsan gubitak nacionalnog identiteta. S druge pak strane, dio hrvatske javnosti sklon je vrednovati integracijske procese sa stajališta društvenih, osobito političko-ekonomskih, dostignuća, doživljavajući vjerojatno već i nastojanje Hrvatske da se uključi u Europsku uniju kao potencijalno društveno dostignuće ili pak kao još jedan od mogućih promašaja.

Ljestvice	Europske integracije			Značajnost razlika		
	Poželjne (1)	Nepoželjne (2)	Ne zna (3)	(1):(2)	(1):(3)	(2):(3)
Opći nacionalni ponos (raspon bodova 5-25)	16,1	17,4	17,0	**	**	-
Vrednovanje društvenih dostignuća (raspon bodova 10-50)	32,9	31,6	24,5	**	**	**

**p>0,01; N = 3508

Tvrdnje	Europske integracije			Značajnost razlika		
	Poželjne (1)	Nepoželjne (2)	Ne zna (3)	(1):(2)	(1):(3)	(2):(3)
Radije bih bio državljanin Hrvatske nego ijedne druge zemlje na svijetu (P)	3,98	4,17	4,02	*	-	-
Danas postoje neke stvari zbog kojih se stidim Hrvatske (O2)	3,17	3,17	3,41	-	**	*
Svijet bi bio bolji kad bi ljudi iz drugih zemalja bili sličniji Hrvatima (NS2)	2,70	3,01	2,94	**	**	-
Općenito govoreći, Hrvatska je bolja zemlja od većine drugih zemalja (NS1)	2,94	3,30	3,16	**	**	-
Ljudi bi trebali podržavati svoju zemlju čak i kada griješi (O1)	3,28	3,77	3,47	**	*	**

**p < 0,01; *p < 0,05; N = 3508

Tvrđnje	Europske integracije			Značajnost razlika		
	Poželjne (1)	Nepoželjne (2)	Ne zna (3)	(1):(2)	(1):(3)	(2):(3)
način provođenja demokracije (PE)	3,27	3,04	2,45	**	**	**
politički utjecaj u svijetu (PE)	3,04	2,80	2,16	**	**	**
gospodarska dostignuća (PE)	2,73	2,53	2,23	**	**	**
sustav socijalne skrbi (PE)	2,71	2,50	2,13	**	**	**
znanstvena i tehnološka dostignuća (NSU)	3,06	2,92	2,25	-	**	**
dostignuća u sportu (NSU)	4,31	4,29	3,41	-	**	**
umjetnička dostignuća (NSU)	3,49	3,21	2,33	**	**	**
oružane snage (NSU)	3,34	3,38	2,52	-	**	**
njezinu povijest (NSU)	3,90	3,98	2,98	-	**	**
korektnost (jednaki odnos) prema svim društvenim skupinama (PE)	3,02	2,94	2,06	-	**	**

**p<0,01; *p<0,05; N = 3508

◉ TABLICA 6

Otvorenost prema europskim integracijama i vrednovanje društvenih dostignuća (prosječni bodovi na pojedinim tvrdnjama ljestvice: raspon 1-5)

Primjenom diskriminativne analize pokušale su se поближе utvrditi glavne razlikovne dimenzije između građana koji podržavaju integraciju Hrvatske u europske institucije i procese i onih koji ih ne podržavaju ili nemaju o tome oblikovanoga mišljenja. Analizom su izdvojene dvije značajne diskriminativne funkcije, koje, prema strukturi, gotovo potpuno korespondiraju sa sadržajem primijenjenih ljestvica, odnosno polaznim razlikovanjem općega nacionalnog ponosa i onoga koji je utemeljen na vrednovanju društvenih dostignuća. Prva diskriminativna funkcija (vrednovanje društvenih dostignuća) objašnjava oko 12 posto razlika među promatranim skupinama građana i u najvećoj je mjeri određena vrednovanjem umjetničkih dostignuća i političkog utjecaja Hrvatske u svijetu, nešto manje pozitivnim odnosom spram načina provođenja demokracije, socijalne korektnosti i sportskih dostignuća, a relativno najmanje vrednovanjem znanstvenih i tehnoloških dostignuća, sustava socijalne skrbi, oružanih snaga i gospodarskih dostignuća.² Diskriminativna funkcija općega nacionalnog ponosa objašnjava pak samo 2 posto razlika među skupinama građana koji su skloni europskim integracijama i onih koji im nisu skloni ili se prema tom pitanju odnose neutralno, a razmjerno je najviše saturirana stavom o bezrezervnoj podršci vlastitoj zemlji (O1), potom pozitivnim vrednovanjem nacionalne povijesti i iskazivanjem nacionalne superiornosti (NS1, NS2), a najmanje (na granici značajnosti) općim osjećajem patriotizma (Tablica 7).

Uspoređivanje prosječnih vrijednosti za promatrane skupine ispitanika na izdvojenim diskriminativnim funkcijama (Tablica 8) i njihov razmještaj u diskriminativnom prostoru (slika 1) potvrđuju nalaze deskriptivnih analiza. I ovaj se put,

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

☛ TABLICA 7
Struktura kanoničkih
diskriminativnih
funkcija

naime, pokazalo da, u usporedbi s ostalima, osobe sklone europskim integracijama izražavaju manje općega nacionalnog ponosa, ali bolje vrednuju društvena dostignuća Hrvatske nego osobe koje se izjašnjavaju za uključenje Hrvatske u europske integracijske procese. Za razliku od toga, protivnici ulaska u Europsku uniju nešto se snažnije poistovjećuju s hrvatskom nacijom na razini općih vrijednosti, ali niže vrednuju društvena dostignuća, dok osobe koje o pitanju integracija nemaju određenoga mišljenja karakterizira razmjerno niska razina općega nacionalnog ponosa i izrazito slabo vrednovanje društvenih dostignuća. U potonjem je slučaju riječ o dijelu javnosti sa slabom nacionalnom identifikacijom, prema oba analizirana kriterija, a njezini su pripadnici, u usporedbi s ostalim građanima, vjerojatno i slabije zainteresirani za pitanje mogućega europskog integriranja Hrvatske.

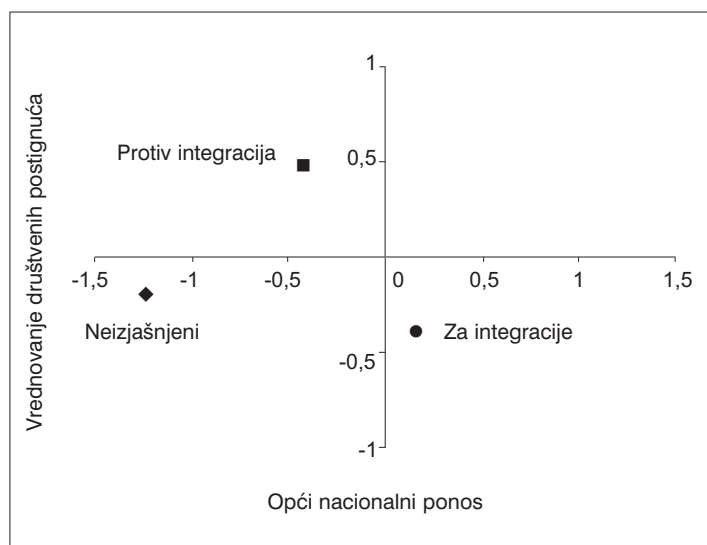
Varijable	Funkcija 1 Vrednovanje društvenih dostignuća	Funkcija 2 Opći nacionalni ponos
Umjetnička dostignuća	0,64	
Politički utjecaj u svijetu	0,61	
Način provođenja demokracije	0,58	
Korektnost prema svim društvenim skupinama	0,57	
Sportska dostignuća	0,57	
Znanstvena i tehnološka dostignuća	0,49	
Sustav socijalne skrbi	0,48	
Oružane snage	0,42	
Gospodarska dostignuća	0,41	
Odanost naciji 2 (O2)	-0,13	
Odanost naciji 1 (O1)		0,63
Nacionalna povijest		0,51
Nacionalna superiornost 1 (NS1)		0,48
Nacionalna superiornost 2 (NS2)		0,40
Patriotizam		0,30
Kanonička korelacija	0,36	0,14
Značajnost	p<0,01	p<0,01
Objašnjena varijanca (%)	12,96	1,96

☛ TABLICA 8
Grupni prosjeci
za diskriminativne
funkcije

	Funkcija 1	Funkcija 2
Za integracije	0,15	-0,34
Protiv integracija	-0,24	0,47
Neizjašnjeni	-1,23	-0,13

➔ SLIKA 1
Otvorenost prema europskim integracijama i nacionalni ponos (grupni prosjeci u prostoru diskriminativnih funkcija)

Termin istraživanja: studeni/prosinac 2002.; N=3508

ZAKLJUČAK

U skladu sa sociopsihološkim teorijama o odnosu građana pojedinih zemalja spram europskih integracijskih procesa, rezultati provedenih analiza sugeriraju da je, u dijelu hrvatske javnosti, mogućnost priključivanja naše zemlje Europskoj uniji u određenoj koliziji s osjećajem patriotizma i odanosti vlastitoj naciji i može se doživjeti kao svojevrstan gubitak nacionalnog identiteta. S druge pak strane, dio hrvatske javnosti sklon je vrednovati integracijske procese sa stajališta društvenih, osobito političko-ekonomskih dostignuća, doživljavajući vjerojatno već i nastojanje Hrvatske da se uključi u Europsku uniju kao potencijalno društveno dostignuće ili pak kao još jedan od mogućih promašaja.

U svezi sa spomenutim nalazima osobito je važno naglasiti da funkcija "vrednovanje društvenih dostignuća", izdvojena provedenom diskriminativnom analizom, objašnjava oko 12 posto razlika između skupina ispitanika koji podržavaju ili ne podržavaju uključanje Hrvatske u europske integracije ili se prema tome odnose neutralno, dok funkcija "opći nacionalni ponos" objašnjava samo 2 posto tih razlika. Iz toga možemo izravno zaključiti da su razlike u otvorenosti pojedinih dijelova javnosti prema europskim integracijama značajnije povezane s razlikama u vrednovanju društvenih dostignuća, osobito onima na političko-ekonomskom planu, nego s razlikama u osnovnim nacionalnim vrijednostima. U skladu s tim, na konačno opredjeljenje hrvatskih građana o mogućnosti priključenja Europskoj uniji u mnogo bi većoj mjeri

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

mogle utjecati javna valorizacija aktualne situacije u zemlji i javna interpretacija dostupnih informacija o uvjetima i posljedicama priključenja nego opća identificiranost s hrvatskom nacijom u smislu većega ili manjega podržavanja općih nacionalnih vrijednosti.

Ili, još određenije, čini se da će rezultat eventualnoga referendumu o ulasku Hrvatske u Europsku uniju mnogo više ovisiti o tome što će Hrvati misliti o tadašnjem stanju u svojoj zemlji i kako će u sklopu toga sagledavati posljedice mogućega priključenja Europskoj uniji nego o tome koliko se tko osjeća Hrvatom, odnosno koliko se snažno vrijednosno poistovjećuje sa svojom nacijom.

BILJEŠKE

---

¹ I prema istraživanjima nacionalnog ponosa u drugim zemljama sportska su dostignuća u pravilu vrlo visoko vrednovana, pa na hijerarhijskoj ljestvici pojedinih strukturnih elemenata obično zauzimaju između prvog i trećeg mjesta, a ujedno se pokazalo da je, u tom segmentu, nacionalni ponos osobito karakterističan za male države i narode. Autori Evans i Kelley (2002.) drže da je glavni razlog tomu masovna privlačnost sportskih događaja: sportske aktivnosti, osobito one na međunarodnoj razini, u pravilu privlače veću i heterogeniju publiku i bolje su medijski praćene nego većina drugih društvenih događanja, zbog čega je šira javnost o njima bolje informirana nego npr. o dostignućima u umjetnosti ili znanosti. Uz to, način provođenja i prezentacije međunarodnih sportskih natjecanja nužno pobuđuje nacionalnu koheziju, jer su zbog brojnosti i raznolikosti sportskih disciplina gotovo sve, pa i najmanje, zemlje obično uspješne barem u nekom sportu.

² Prema uobičajenom kriteriju, značajnima držimo projekcije veće od 0,30 bez obzira na predznak.

LITERATURA

- Carey, S. (2002.), *Undivided Loyalties: Is National Identity an Obstacle to European Integration?*, *European Union Politics*, (3): 387-413.
- Christin, T., Trechsel, A. (2002.), *Joining the EU? Explaining Public Opinion in Switzerland*, *European Union Politics*, (3): 415-443.
- Downs, A. (1957.), *An Economic Theory of Democracy*, New York: Harper.
- Evans, M. D. R., Kelley, J. (2002.), *National pride in the developed world: Survey data from 24 nations*, *International Journal of Public Opinion Research*, 14 (3): 303-338.
- Ferić, I. (2000.), *Neke sociodemografske i kontekstualne odrednice nacionalnog ponosa*, *Društvena istraživanja*, 9, 4-5 (48-49): 545-565.
- Ferić, I., Burušić, J. (2003.), *Stabilnost nacionalnog ponosa: usporedba godine 1998. i 2002.*, *Društvena istraživanja*, 13, 3 (71): 423-438.
- Haller, M., Yuchtman-Yaar, E. (1992.), *International Social Survey Programme – National Identity, Round 1: Questionnaire*, Köln, Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung.

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

Hooge, L., Marks, G. (2004.), *Calculation, Community, and Cues: Public Opinion on European Integration*, Amsterdam: Free University of Amsterdam.

Lamza Posavec, V., Milas, G., Rimac, I., Rihtar, S., Ferić, I. (1998.), *Javno mnijenje Hrvatske / listopad 1998.*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Lamza Posavec, V., Ferić, I., Rihtar, S. (2003.), *Javno mnijenje Hrvatske / studeni-prosinac 2002.*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Lyons, P. (2004.), *Irish National Identity and European Integration – a Clash of Emotion and Reason*, <http://www.integrace.cz/integrace/tisk.asp?id=751>

Puls (2004.), <http://puls.hr>

Rose, R. (1984.), *National pride: Cross-national surveys*, *Studies in Public Policy No. 136*, Centre for the Study of Public Policy, University of Strathclyde, Glasgow.

Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung (1998.), *International Social Survey Programme 1995: National Identity, ZA-2880, Codebook and Machine-readable data file*, Köln, Zentralarchiv für Empirische Sozialforschung der Universität zu Köln.

National Pride and Openness to European Integrations

Vesna LAMZA POSAVEC, Ivana FERIĆ, Stanko RIHTAR
Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

In the paper the authors investigated the hypothesis that the greater or lesser openness of the public towards the accession of Croatia to the European Union, is among other, connected with the level of national pride. The data were gathered within an extensive research project of public opinion conducted in December 2002. Openness to European integrations was defined as the degree of desirability of Croatia's entering important European associations and institutions. Identification of the degree of national pride was based on the application of two scales, the first of which measured the "general national pride", as an expression of general national values, while the other was used to determine the evaluation of specific achievements of the country on the cultural-historical and economic-political levels. Although, generally speaking, a great majority of the citizens interviewed at the time of the research were very supportive of Croatian accession to the European Union, on both applied scales, and also expressed a relatively high degree of national pride, the results indicate that, on the level of general national values, persons who show a high degree of national identification are a little less inclined towards the accession process than persons expressing a lesser degree of "general national pride", while a more

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

positive evaluation of the country regarding specific social achievements is correlated with a greater openness to the process of accession to the European Union. However, since the way of evaluating the social situation explains differences in the openness to Euro-integration processes to a greater extent than differences in general national values do, it seems that the result of the final commitment of citizens to entering the European Union could depend much more on the public valorisation of the current social situation than on how someone generally identifies with the Croatian nation.

Key words: national pride, European integrations, public opinion research

Nationalstolz und Offenheit für europäische Integrationen

Vesna LAMZA POSAVEC, Ivana FERIĆ, Stanko RIHTAR
Ivo-Pilar-Institut für Gesellschaftswissenschaften, Zagreb

Die vorliegende Arbeit sollte der Vermutung nachgehen, dass die unterschiedlich große Offenheit der kroatischen Bürger für den EU-Beitritt ihres Landes u.a. auf den Grad des vorhandenen Nationalstolzes zurückzuführen ist. Entsprechende Daten wurden im Rahmen einer breit angelegten Meinungsumfrage aus dem Dezember 2002 gewonnen. Die Kategorie der Offenheit für europäische Integrationen wurde als Erwünschtheitsgrad der Mitgliedschaft Kroatiens in wichtigen europäischen Vereinigungen und Institutionen bestimmt. Die Identifizierung der Intensität des Nationalstolzes wiederum gründete sich auf die Anwendung zweier Skalen, deren erste den "allgemeinen Nationalstolz" als Ausdruck allgemeiner nationaler Werte ermittelt, während mit der zweiten die Einschätzung spezifischer Errungenschaften des Landes auf dem kulturell-geschichtlichen sowie wirtschaftlich-politischen Plan sondiert werden sollte. Im Großen und Ganzen bekundete die Mehrheit der befragten Bürger ein hohes Maß an Befürwortung hinsichtlich des EU-Beitritts sowie zugleich – gemäß den beiden eingesetzten Skalen – einen vergleichsweise hohen Grad an Nationalstolz. Dennoch zeigte sich, dass auf der Ebene allgemeiner nationaler Werte Personen, die sich in hohem Grade mit ihrer Nation identifizieren, etwas weniger dazu neigen, den EU-Beitritt Kroatiens zu befürworten, als Personen mit "schwächer" ausgeprägtem "allgemeinen Nationalstolz", während eine günstigere Einschätzung des Landes bezüglich spezifischer gesellschaftlicher Errungenschaften mit einer größeren Offenheit für den EU-Beitritt in Verbindung steht. Jedoch die Art und Weise, wie die gesellschaftliche Lage jeweils eingeschätzt wird, erklärt die unterschiedlich große Offenheit für die europäischen

DRUŠ. ISTRAŽ. ZAGREB
GOD. 15 (2006),
BR. 1-2 (81-82),
STR. 141-153

LAMZA POSAVEC, V.,
FERIĆ, I., RIHTAR, S.:
NACIONALNI PONOS...

Integrationsprozesse besser, als dies die Unterschiede in der Einschätzung allgemeiner nationaler Werte tun. Daher scheint es, dass die endgültige Entscheidung der kroatischen Bürger hinsichtlich des kroatischen EU-Beitritts viel eher von der öffentlichen Valorisierung der aktuellen gesellschaftlichen Lage abhängig sein könnte als etwa davon, wie sehr sich der einzelne mit der kroatischen Nation identifiziert.

Schlüsselwörter: Nationalstolz, europäische Integrationen, Meinungsumfrage